

Mesto (nielen) pre ženy – o ženách a zraniteľných skupinách vo verejnom priestore

V prvej polovici roka 2026 sme realizovali workshopy, štrukturované rozhovory s expertkami a expertami a fokusové skupiny, zamerané na vnímanie bezpečnosti, dostupnosti služieb a verejných priestorov v Bratislave z pohľadu žien, ľudí so zdravotným znevýhodnením a ďalších zraniteľných skupín.

PROGRAM

- 10:00 - 10:30
- 10:30 - 11:00
- 11:00 - 11:30
- 11:30 - 12:00
- 12:00 - 12:30
- 12:30 - 13:00
- 13:00 - 13:30
- 13:30 - 14:00
- 14:00 - 14:30
- 14:30 - 15:00
- 15:00 - 15:30
- 15:30 - 16:00
- 16:00 - 16:30
- 16:30 - 17:00
- 17:00 - 17:30
- 17:30 - 18:00
- 18:00 - 18:30
- 18:30 - 19:00
- 19:00 - 19:30
- 19:30 - 20:00
- 20:00 - 20:30
- 20:30 - 21:00
- 21:00 - 21:30
- 21:30 - 22:00
- 22:00 - 22:30
- 22:30 - 23:00
- 23:00 - 23:30
- 23:30 - 24:00
- 24:00 - 24:30
- 24:30 - 25:00
- 25:00 - 25:30
- 25:30 - 26:00
- 26:00 - 26:30
- 26:30 - 27:00
- 27:00 - 27:30
- 27:30 - 28:00
- 28:00 - 28:30
- 28:30 - 29:00
- 29:00 - 29:30
- 29:30 - 30:00
- 30:00 - 30:30
- 30:30 - 31:00
- 31:00 - 31:30
- 31:30 - 32:00
- 32:00 - 32:30
- 32:30 - 33:00
- 33:00 - 33:30
- 33:30 - 34:00
- 34:00 - 34:30
- 34:30 - 35:00
- 35:00 - 35:30
- 35:30 - 36:00
- 36:00 - 36:30
- 36:30 - 37:00
- 37:00 - 37:30
- 37:30 - 38:00
- 38:00 - 38:30
- 38:30 - 39:00
- 39:00 - 39:30
- 39:30 - 40:00
- 40:00 - 40:30
- 40:30 - 41:00
- 41:00 - 41:30
- 41:30 - 42:00
- 42:00 - 42:30
- 42:30 - 43:00
- 43:00 - 43:30
- 43:30 - 44:00
- 44:00 - 44:30
- 44:30 - 45:00
- 45:00 - 45:30
- 45:30 - 46:00
- 46:00 - 46:30
- 46:30 - 47:00
- 47:00 - 47:30
- 47:30 - 48:00
- 48:00 - 48:30
- 48:30 - 49:00
- 49:00 - 49:30
- 49:30 - 50:00
- 50:00 - 50:30
- 50:30 - 51:00
- 51:00 - 51:30
- 51:30 - 52:00
- 52:00 - 52:30
- 52:30 - 53:00
- 53:00 - 53:30
- 53:30 - 54:00
- 54:00 - 54:30
- 54:30 - 55:00
- 55:00 - 55:30
- 55:30 - 56:00
- 56:00 - 56:30
- 56:30 - 57:00
- 57:00 - 57:30
- 57:30 - 58:00
- 58:00 - 58:30
- 58:30 - 59:00
- 59:00 - 59:30
- 59:30 - 60:00
- 60:00 - 60:30
- 60:30 - 61:00
- 61:00 - 61:30
- 61:30 - 62:00
- 62:00 - 62:30
- 62:30 - 63:00
- 63:00 - 63:30
- 63:30 - 64:00
- 64:00 - 64:30
- 64:30 - 65:00
- 65:00 - 65:30
- 65:30 - 66:00
- 66:00 - 66:30
- 66:30 - 67:00
- 67:00 - 67:30
- 67:30 - 68:00
- 68:00 - 68:30
- 68:30 - 69:00
- 69:00 - 69:30
- 69:30 - 70:00
- 70:00 - 70:30
- 70:30 - 71:00
- 71:00 - 71:30
- 71:30 - 72:00
- 72:00 - 72:30
- 72:30 - 73:00
- 73:00 - 73:30
- 73:30 - 74:00
- 74:00 - 74:30
- 74:30 - 75:00
- 75:00 - 75:30
- 75:30 - 76:00
- 76:00 - 76:30
- 76:30 - 77:00
- 77:00 - 77:30
- 77:30 - 78:00
- 78:00 - 78:30
- 78:30 - 79:00
- 79:00 - 79:30
- 79:30 - 80:00
- 80:00 - 80:30
- 80:30 - 81:00
- 81:00 - 81:30
- 81:30 - 82:00
- 82:00 - 82:30
- 82:30 - 83:00
- 83:00 - 83:30
- 83:30 - 84:00
- 84:00 - 84:30
- 84:30 - 85:00
- 85:00 - 85:30
- 85:30 - 86:00
- 86:00 - 86:30
- 86:30 - 87:00
- 87:00 - 87:30
- 87:30 - 88:00
- 88:00 - 88:30
- 88:30 - 89:00
- 89:00 - 89:30
- 89:30 - 90:00
- 90:00 - 90:30
- 90:30 - 91:00
- 91:00 - 91:30
- 91:30 - 92:00
- 92:00 - 92:30
- 92:30 - 93:00
- 93:00 - 93:30
- 93:30 - 94:00
- 94:00 - 94:30
- 94:30 - 95:00
- 95:00 - 95:30
- 95:30 - 96:00
- 96:00 - 96:30
- 96:30 - 97:00
- 97:00 - 97:30
- 97:30 - 98:00
- 98:00 - 98:30
- 98:30 - 99:00
- 99:00 - 99:30
- 99:30 - 100:00

Naším cieľom bolo zapojiť cieľovú skupinu mladých žien a ľudí zo zraniteľných skupín vo veku do 30 rokov, aby sme sa dozvedeli ako sa im žije v Bratislave. Vieme, že ich zážitky sú špecifické a orientované najmä okolo ich každodennej bezpečnosti, ktorá má vplyv na to ako zažívajú mesto. Táto participácia zároveň slúžila aj ako získavanie zručností a sebavedomia s ohľadom na neistú a rýchlo sa meniacu budúcnosť, pri ktorej nám odborne pomáhala občianske združenie Youth Watch.

Naprieč workshopmi, fokusovými skupinami a rozhovormi by sme vedeli zhrnúť zistenia takto:

Bezpečnosť v Bratislave nie je primárne otázkou kriminality, ale kvality verejného priestoru, fungovania služieb, dostupnosti infraštruktúry a dôvery v inštitúcie. Ženy, LGBTI+ ľudia, osoby so zdravotným znevýhodnením opisujú, že pohyb po meste prispôsobujú a zvažujú vzhľadom na riziká, ktoré vnímajú. To sa prejavuje výberom trás, vyhýbaním sa určitým miestam, časom alebo spôsobom dopravy.

Hlavné zistenia zberu dát

Naprieč všetkými metódami zberu dát sú tieto hlavné zistenia ako ženy a iné zraniteľné skupiny vnímajú verejný priestor a bezpečnosť.

Bezpečnosť a komfort v MHD

- Obťažovanie, konflikty, nízka dôvera v nahlasovanie incidentov
- Nedostatočná pripravenosť vodičov, revízorov reagovať na vzniknuté situácie
- Pretrvávajúce bariéry pre osoby so zdravotným znevýhodnením

Kvalita verejného priestoru

- Tmavé a neprehľadné miesta
- Podchody a prestupové uzly s nepríjemným verejným priestorom
- Chýbajúca alebo nedostatočná občianska vybavenosť (WC, pitná voda a pod.)

Inklúzia a dostupnosť

- Potreby žien a zraniteľných skupín sú stále vnímané ako doplnok, nie ako štandard
- Nedostatočná bezbariérovosť
- Slabé zastúpenie rôznorodých perspektív v rozhodovacích procesoch

Sociálna dôvera a komunita

- Nízka ochota okolia zasiahnuť pri incidente
- Nízka dôvera v políciu a inštitúcie
- Potreba dlhodobej komunitnej práce a prevencie namiesto výlučne represívnych riešení

Mesto (nielen) pre ženy

Workshopy

Na dvoch jednodňových workshopov sa zúčastnili :

ženy od 18 do 30 rokov, mladí muži okolo 20 rokov,
žena s telesným znevýhodnením, žena s dieťaťom,
kvír ľudia.

Cielene sme vybrali témy a konkrétne miesta v Bratislave, ktoré sme identifikovali z predošlých participatívnych aktivít a v ktorých mesto vie mať aktívny vplyv na ich zmenu. Výsledkom sú zozbierané kvalitatívne dáta zachytené z fokusových skupín, pri ktorých sme používali mapu Bratislavy alebo obrazové prílohy konkrétnych verejných priestorov.

Kľúčové témy a zistenia

1. Nebezpečné taxíky s nevhodnými vodičmi

Niektoré účastníčky používajú taxík bežne, iné to majú priam zakázané od svojho okolia.

Väčšina účastníčok preferuje MHD, pešiu chôdzu alebo službu Women for Women (vyžiadanie vodičky).

Obavy spôsobuje to, že vodiči (prevažne muži):

- sú zo zahraničia a nepoznajú predpisy a mesto,
- nehovoria po slovensky alebo anglicky,
- jazdia rýchlo kvôli algoritmom,
- majú nevhodné správanie (napr. nevhodné správy po dokončení jazdy alebo pár dní po nej).

2. Zlepšujúca sa MHD s pretrvávajúcimi problémami

Napriek tomu, že účasťníctvo popisovalo, že pokrok v MHD je viditeľný (plošiny, nové električky), no niektoré problémy, ktoré nesúvisia len s modernizáciou infraštruktúry či vozidiel, pretrvávajú.

Električka je vnímaná ako veľmi pozitívny spôsob dopravy a preto je preferovaná. Tu účasťníctvo vníma najväčšie zlepšenie.

Identifikované problémy:

- Prestupové uzly (Trnavské mýto, Račianske mýto) s neprehľadnými a nebezpečnými podchodmi.
- Nespolahlivosť spojov a chýbajúce informačné tabule.
- Nedostatočná bezbariérovosť : pokazené plošiny, úzke dvere, neochota niektorých vodičov.
- Vodiči nie vždy pomôžu nastúpiť ľuďom na vozíku: sú aj takí, ktorí ich už poznajú a vedia, že im odmietajú pomôcť a tvrdia, že to nie je ich práca.
- Nočné spoje : preplnené, pocit ohrozenia (opití ľudia, nemožnosť úniku).

3. Nedostatok verejných toaliet a priestorov na dojčenie

Pre pocit pohody v meste je najmä pre ženské účastníčky veľmi kľúčový dostatok verejných WC. Ich nedostatok vnímajú najmä mimo centra mesta a nákupných centier.

Existujúce toalety hodnotia ako: často znečistené, platené, bez mydla/toaletného papiera, bez menštruačných potrieb. Chýbajú bezbariérové toalety, ktoré sú často za schodmi, úzkymi dverami alebo je potreba vypýtať si niekde kľúč. Prebaľovacie pulty sú často iba na dámskych WC, čím sú zo starostlivosti vylučovaní otcovia s deťmi, ktorí sa čoraz častejšie stávajú primárnymi opatrovateľmi aspoň na nejaký čas. Pozitívne príklady priestorov, ktoré sú v Bratislave TUBA, Hodžovo námestie, Aupark.

4. Dostupnosť vhodných služieb v okolí bydliska

Všetko to znie ako bežná vybavenosť, na ktorú sa myslí už pri každom developmente, ale my to skôr vnímame skôr ako potvrdenie toho, že ľudia chcú žiť v polycentrickom meste, kde nájdú túto vybavenosť vo svojom susedstve a nechcú za ňou cestovať. V súčasnosti zo spomenutého najviac chýbajú práve komunitné priestory či kvalitné potraviny, ktoré sú dostupné aj pešo.

Účastníctvo považuje za nevyhnutné mať v pešej dostupnosti:

- Potraviny (supermarket, nie večierka)
- Zastávku MHD (ideálne električky)
- Lekáreň, drogériu
- Detské ihrisko, park so zeleňou a lavičkami
- Kaviareň / komunitný priestor
- Pitnú fontánu

5. Bezpečnosť vo verejnom priestore

Všeobecný pocit ohľadom bezpečnosti vo
verejnom priestore dobre vystihuje citát účastníčky:

„Nie som v neustálom ohrození, ale stále myslím na to, čo sa môže stať.“

Rizikové faktory vo verejnom priestore

- Tma, slabé osvetlenie — jedna z najčastejších pripomienok
- Podchody a niektoré rušné miesta sú vnímané negatívne (Trnavské mýto, Kamenné námestie, Obchodná—Hodžovo)
- Prítomnosť ľudí pod vplyvom alkoholu/drog
- Skupiny mužov a chlapcov, najmä večer
- Opustené, neprehľadné miesta (výklenky, kríky, slepé uličky)

Adaptačné stratégie žien pre pohyb vo verejnom priestore:

- Zdieľanie polohy s priateľkami – patrilo medzi praktiku, ktorú využívala takmer každá účastníčka
- Nosenie slzného spreja / píšťalky
- Voľba oblečenia – neobliekajú sa tak ako by chceli, ale tak aby sa cítili bezpečne
- Vyhýbanie sa istým miestam a časom každý deň – nejedná sa teda o stratégiu, ktorú volia niekedy, ide o neustálu obozretnosť
- Plánovanie trasy tak, aby viedla okolo kaviarní / osvetlených miest
- Nechodenie von za zábavou – väčšina účastníčok radšej ani nejde večer von, lebo nechcú čeliť rizikám, ktoré so sebou nočný život prináša

6. Obťažovanie ako súčasť života

Účastníctvo považovalo ako veľmi bežné verbálne obťažovanie (catcalling). Veľmi časté skúsenosti mali aj s nevyžiadanou pozornosťou v MHD (fotenie), prenasledovanie či, nevhodné poznámky. Osoby iného etnika, LGBTQ+ ľudia a ženy s viditeľným náboženským oblečením zažívajú dodatočnú diskrimináciu. Celkovo sa zhodli na tom, že okolití ľudia často nezasahujú — chýba kultúra vzájomnej pomoci. Taktiež v MHD chýba spôsob efektívneho nahlasovania podnetov.

7. Bratislava ako celkom vhodné mesto na výchovu

Bratislava je vnímaná ako relatívne dobré miesto na výchovu detí, pozitívne vnímané sú školy, detské ihriská a dostatok zelene v meste, ale aj v jeho blízkom okolí.

Účastníctvo popísalo však obavy z toho, že nie je dostupné bývanie pre mladé rodiny, čo je pre nich aj jeden z dôvodov, pre ktorý odsúvajú založenie si rodiny.

V niektorých mestských častiach sa prejavuje nedostatok miest v škôlkach.

„Ak máte generačné bohatstvo, je to OK.” citát od účastníčky, ktorá sa takto vyjadrila k téme bývania. Vidí, že v jej okolí sa dobre ľuďom plánuje budúcnosť, ak majú zabezpečené bývanie od rodičov.

Rozhovory

Organizácie pracujúce so zraniteľnými skupinami

V nadväznosti na predošlú participáciu sme sa rozhodli osloviť organizácie, ktoré pracujú s našimi cieľovými skupinami. Viedli sme 5 rozhovorov.

Okruhy otázok:

1.	S kým organizácia pracuje: chceli sme zachytiť aj cieľové skupiny, s ktorými nepracujeme alebo sú ťažko prístupné participácii, ktorú bežne robíme
2.	Najväčšie problémy: zisťovali sme aké sú najväčšie problémy žien a menších, s ktorými organizácie pracujú a čo každodenne riešia vo svojej odbornej praxi
3.	Príčiny a dopady: zaujímal nás aj ich názor na príčiny problémov, ktoré vo svojej práci so ženami a menšinami riešia Zmapovať pocity z budúcnosti
4.	Čo bráni zmene: s expertami a expertkami sme sa rozprávali aj o tom, čo vnímajú ako nevyhnutné kroky pre zmenu k lepšiemu pre ich klientov a klientky

ORGANIZÁCIA:

DÔSTOJNÁ
MENŠTRUÁCIA

INAKOSŤ

IZBA
(mestský
terénny tím)

REPULS

ZA SEBA

ZAMERANIE :

Vzťahové vzdelávanie
(Intymta) a materiálna pomoc

Komunitné a integračné
centrum, bezplatné právne,
psychologické a sociálne
poradenstvo

Nízkoprahové centrum
a terénna práca

Krízové ubytovacie zariadenie

Sebaobrana a prevencia
násilia

CIEĽOVÁ SKUPINA :

Deti a mládež na školách,
marginalizované komunity,
ľudia bez domova, ženy
v bezdomovectve

LGBTI+ ľudia – muži, ženy,
nebinárni, transrodoví ľudia
a ich rodiny

Mládež 13–30 rokov (prioritne
do 20), ľudia bez domova, ľudia
s cudzineckým pôvodom,
ľudia s psychiatrickými
diagnózami

Jednorodičovské a viacčlenné
rodiny s deťmi v bytovej núdzi,
často s traumou z násilia

Ženy a deti (predškolský vek
až dospelí)

Najurgentnejšie problémy (naprieč organizáciami)

Chýbajúca základná infraštruktúra

- Verejné toalety a pitná voda – ľudia bez domova aj mladí sa sústreďujú v nákupných centrách (Nivy, Kamenné, Eurovea), kde je hygiena dostupná zdarma – hoci sa aj tam postupne obmedzuje (turnikety na toaletách)
- Dostupnosť menštruačných potrieb: Bratislava je mylne vnímaná ako mesto s dobrou dostupnosťou menštruačných potrieb, resp. že tu nie sú ľudia, pre ktorých sú nedostupné.

Bezpečnosť v MHD ako spoločný menovateľ

Vo všetkých piatich rozhovoroch sa objavuje MHD ako kľúčové rizikové prostredie:

- Nárast výskytu nožov a zbraní medzi mladistvými
- Sexuálne obťažovanie
- Neochota okoloidúcich zasiahnuť
- Nekorektné správanie zo strany revízorov

Nedôvera voči polícii

- Opakovaná skúsenosť sekundárnej viktimizácie, zľahčovania, arogancie zo strany polície.
- Nedostatočná pripravenosť personálu (šoféri, SBS, polícia) reagovať na incidenty.
- Nízka miera nahlasovania – ľudia sa boja žiadať o pomoc alebo si myslia, že situácia je „normálna“ a nevyžaduje riešenie.

Bezpečnosť v okolí zábavných podnikov

- Téma nočného života okolo barov/klubov je podceňovaná – ľudia sú zraniteľní pri odchode z podniku (opitosť).
- Chýba systematická spolupráca medzi podnikmi a mestom pri nastavovaní bezpečnostných štandardov.

Bytová núdza a systémové bariéry v starostlivosti o deti

- Zákon neumožňuje prijať rodinu do krízového bývania len na základe bytovej núdze teda bezdomovecť samotná nie je dostatočným dôvodom pre pomoc z krízového centra – pomoc musí schváliť Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny.
- Maximálna dĺžka pobytu je 6 mesiacov v 12 po sebe nasledujúcich mesiacoch.
- Komerčné bývanie je finančne nedostupné, ubytovne fungujú pololegálne a zneužívajú klientov (rýchle zvyšovanie nájmu).
- Chýba nadväzujúca starostlivosť o deti mimo školského veku a po 17:00 (školské kluby končia priskoro).

Špecifiká podľa cieľových skupín

Ženy a dievčatá

LGBTI+ ľudia

Deti a mládež

Ľudia bez domova a osoby v núdzi

Ľudia so zdravotným znevýhodnením

Neustále vyhodnocovanie rizika vo verejnom priestore (napr. či môžu mať slúchadlá v ušiach)

Sexualizované obťažovanie ako dominantná forma násilia voči ženám

Autocenzúra ako bežná stratégia prežitia – vyhýbanie sa prejavom náklonnosti na verejnosti

Trans ľudia čelia špecifickému riziku pri nútenom “real life test” (obliekanie podľa cieľového rodu pred lekársnym potvrdením tranzície)

Maskulínne vyzerajúci gejovia sú v relatívne väčšom bezpečí než ženy, lesby a trans osoby, u ktorých sa riziká kumulujú (cat calling a i.)

Centrum vs. okrajové časti mesta: centrum je vnímané ako bezpečnejšie, na okraji je potrebná vyššia autocenzúra.

Nové riziká spojené s online priestorom – manosféra, deepfakes, kyberšikana, AI generovaná pornografia medzi tínedžermi.

Rodičia často odmietajú, aby sa deti učili sebaobranu („prečo by som mala svoje deti učiť sa biť”).

Mladí ľudia z centier pre deti a rodiny nemajú po odchode jasný mechanizmus následnej starostlivosti.

Riziko, že bezpečnostné opatrenia (napr. nahlasovacie aplikácie) sa nezamýšľane obrátia proti nim.

Skupiny, ktoré bývajú vo verejnom priestore sú nálepkované ako nebezpečné, hoci ide skôr o hľadanie miesta na prežitie.

Špecificky je pre nich mesto prispôsobované len okrajovo – potreba Braillovho písma na informačných materiáloch, bezbariérovosť toaliet, zvukové pokyny pre ľudí so zrakovým znevýhodnením, bezbariérovosť sa dopĺňa postupne.

Systemové bariéry zmeny

- Znevýhodnenie určitých skupín nie je častokrát zamýšľané, no je to ten jednoduchší prístup. Napríklad: zabezpečiť bezbariérovosť dodatočne si vyžaduje investíciu „navyše“.
- Preventívne aktivity fungujú, len ak majú dlhodobú nadväznosť a majú čas sa zabehnúť do praxe
- Nedostatočná príprava pracovníkov a pracovníčok (vodiči MHD, polícia, SBS), ktorí nemajú dostatočné zručnosti – ako citlivo a efektívne reagovať na krízové situácie.
- Vzdelávanie v oblasti prevencie násilia fungujú len na základe dopytu jednotlivých škôl, nie sú systémovo ukotvené v osnovách.
- Nedostatok financií na workshopy, kampane a rozširovanie kapacít služieb.
- Centrá pre rodiny sa často stretávajú s rodinami, ktoré majú problém s bývaním (bytová núdza), ale zákony im nedávajú dostatočné právomoci alebo nástroje na to, aby tento problém mohli priamo riešiť.

Bezpečnosť vo verejnom priestore

Workshopy

Dvojdnňový workshop sa konal v júni a jeho účasťníctvo tvorili prevažne ženy od 18 do 30 rokov, a mladí muži , migrantky z Ukrajiny, kvír ľudia

Workshop sa venoval téme pocitu bezpečia vo verejnom priestore Bratislavy, s dôrazom na skúsenosti žien a zraniteľných skupín. Účastníci a účastníčky pracovali pomocou metódy Kauzálnnej vrstevnej analýzy. Na začiatku zdieľali osobné skúsenosti a postoje s akými využívajú verejný priestor. Mapovali sme povrchovú vrstvu prostredníctvom tvorby novinových titulkov, aby sme odhalili aké naratívy sa o verejnom priestore vyskytujú.

Druhou vrstvou bola identifikácia systémových príčin, ktoré prezradili ako systém podporuje toto vnímanie. Pozreli sme sa aj na hodnoty a naratívy, ktoré legitimizujú tento systém a prešli sme k tvorbe metafor o Bratislave. Druhý deň účastníctvo zadefinovalo metaforu, akú Bratislavu budúcnosti chcú a následne navrhovali, ktoré systémové zmeny by k tomu vedeli prispieť. V závere jednotlivé prototypy riešení overili a navrhli k nim vylepšenia.

Mapovanie postojov

Vnímanie bezpečia vo verejnom priestore

Pri otázke na pocit bezpečia v Bratislave sa nám opäť potvrdilo, že bezpečie je vnímané ako podmienené a závisí od dennej doby, prítomnosti spoločníka a konkrétnej lokality (neosvetlené uličky, prechod cez určité zóny), ale aj od negatívne minulých skúseností s obťažovaním. Účastníci vo priznalo, že vo väčšej miere vie ovplyvniť svoju bezpečnosť — najčastejšie individuálnymi rozhodnutiami (výber trasy, čas odchodu).

Sloboda pohybu po meste

Viditeľné rozdiely boli medzi vnímaním slobody pohybu v meste podľa miesta bydliska a dĺžky pobytu v Bratislave. Osoby, ktoré majú výhodnú polohu bydliska a práce sa cítia slobodne. Významná časť účastníčok vnímala svoju slobodu pohybu neutrálne. Ľudia, ktorí nemajú výhodnú polohu bydliska a pracoviska, pociťujú výraznú logistickú bariéru: nedostatočná dopravná infraštruktúra mimo centra, závislosť od obmedzeného počtu autobusových spojov. Tieto podnety sa týkali aj ľudí, ktorí dochádzajú do Bratislavy za prácou či školou z okolitých miest. Bezpečie a sloboda pohybu majú silnú socio-ekonomickú a geografickú dimenziu – nie sú rozdelené rovnomerne, ale kopírujú nerovnosti v dostupnosti bývania a dopravy.

Autentické sebavyjadrenie

Čo sa týka vnímania osobnej slobody sa sebavyjadriť/sebaprejaviť, prevažoval názor, že sloboda existuje, ale je limitovaná. Účastníctvo zdieľalo pozorovanie situácií, kedy iní ľudia (napr. rodičia, priatelia) majú tendenciu zmierňovať prejav ostatných (napr. Kvír ľudí), aby ich chránili pred agresiou okolia, čím sa zvyšuje sebacenzúra ich blízkych. Boli však účastníci a účastníčky, ktorí opísali otvorene negatívnu skúsenosť spojenú s nedostatkom empatie voči odlišnosti v spoločnosti.

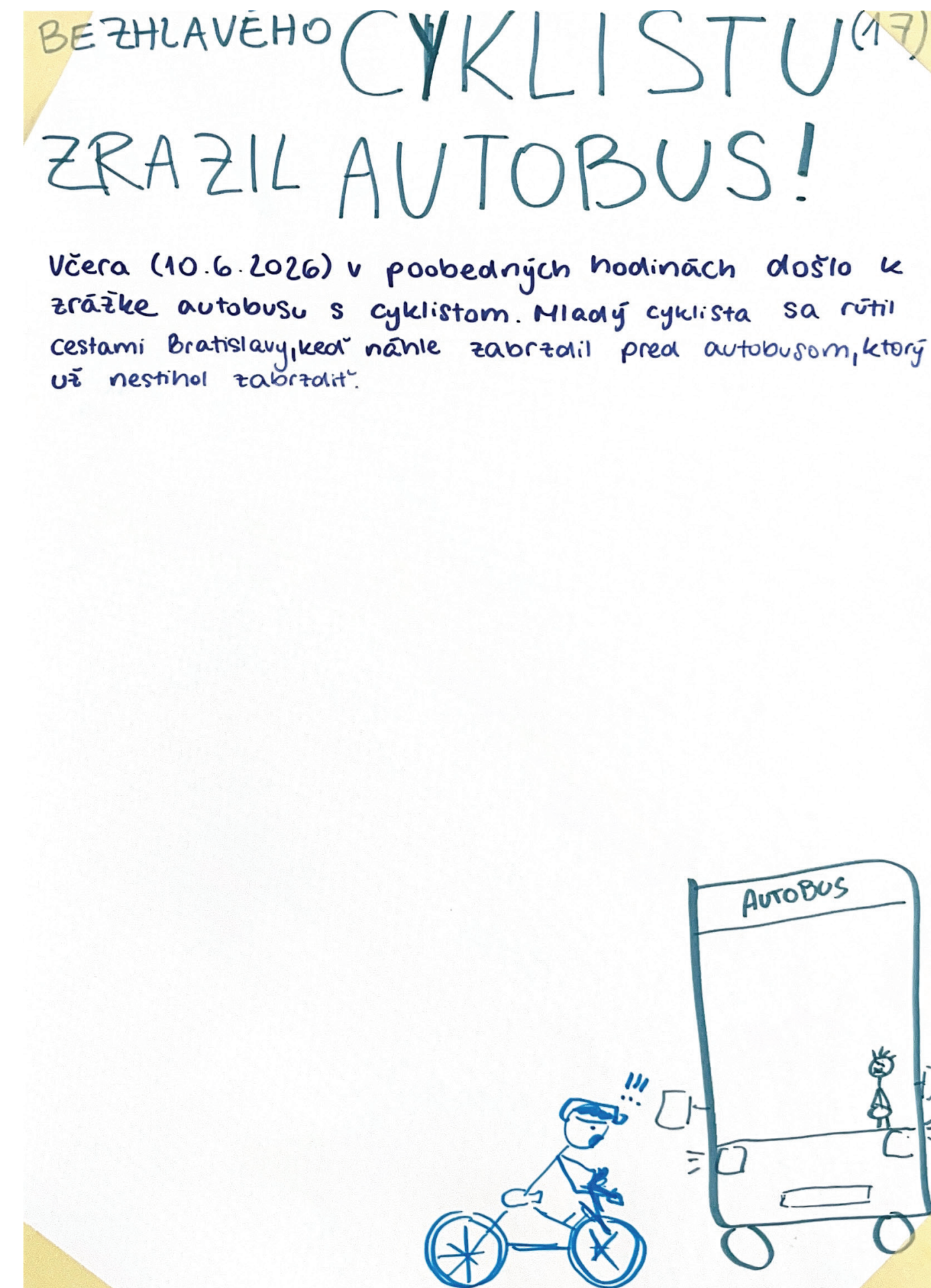
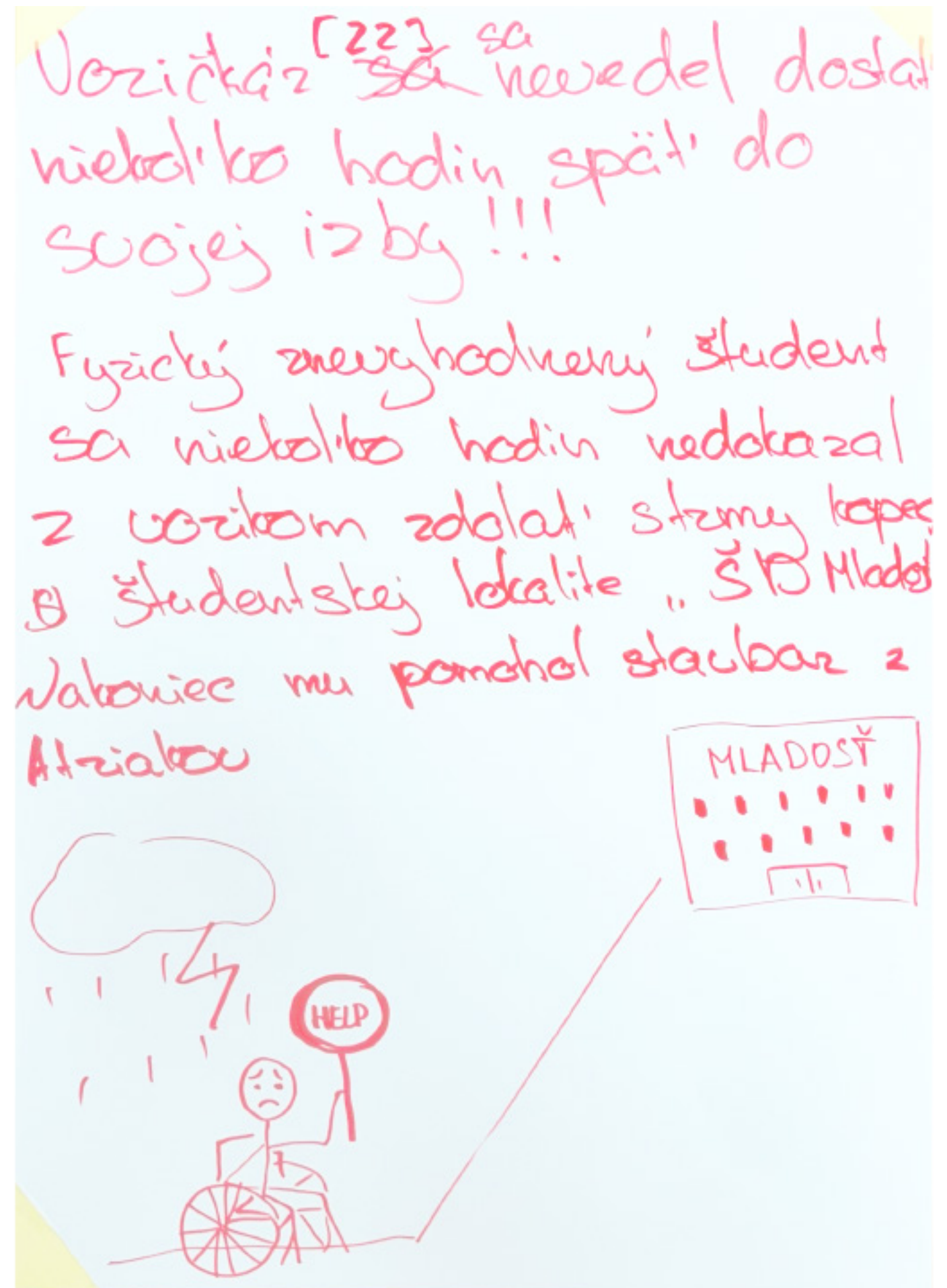
Viacúrovňová analýza príčin bezpečnosti v Bratislave

Novinové titulky

V cvičení „novinové titulky“ sme sa venovali situáciám, o ktorých by sme sa mohli každý deň dočítať v novinách ohľadom bezpečnosti na cestách, v taxíkoch či MHD. Účastníctvo prišlo na rôzne situácie, ktoré rezonujú medzi ľuďmi.

- Cyklo/mikromobilita: nebezpečná jazda, konflikty medzi cyklistami/kolobežkármi a chodcami či vodičmi áut, nedostatočná infraštruktúra
- MHD: sexuálne obťažovanie (každá tretia žena má negatívnu skúsenosť), nechcené fotenie, manspreading (spôsob sedenia kedy, zvyčajne muži, sedia tak, že zasahujú do osobného priestoru iných ľudí), hlučné/rušivé správanie, nedostatok zásahu okolia
- Taxi služby: bezpečnostné riziká spojené s neoverenou identitou vodičov (falošné profily), nebezpečná jazda, jazykové bariéry

Novinové titulky

Systemová analýza

Jednou z tém bola nedostatočná bezbariérovosť a nedostatočné zohľadňovanie špecifických potrieb rôznych skupín obyvateľov. Identifikovali tieto systémové príčiny: dizajn mesta je štandardne navrhovaný pre „zdravého dospelého človeka“; inkluzívne prvky sú vnímané ako nadštandard, nie ako základná požiadavka; profit má prednosť pred potrebami; slabá kontrola realizácie a slabá diverzita v rozhodovacích orgánoch verejnej správy.

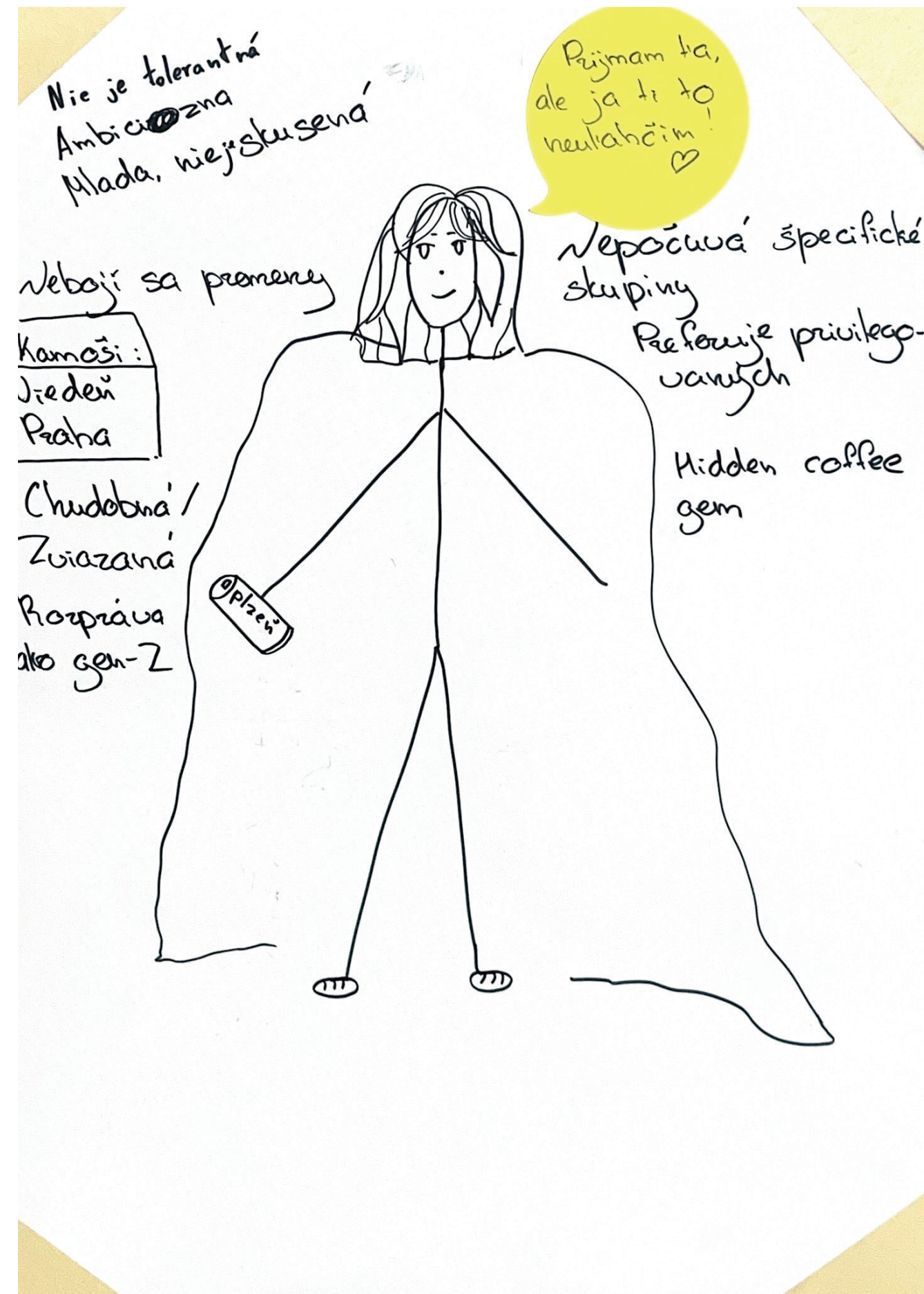
Ako druhému javu sa venovali nízkej kvalite cestovania v MHD, kde identifikovali, že nepohodlie v MHD je vnímané ako „normálne“ – kto chce komfort, presadne do auta (čo posilňuje individuálnu automobilovú dopravu). Komfort cestovania znižujú rôzne nepríjemné až nebezpečné situácie. Tu identifikovali, že príčinou je „efekt prizerajúceho“ – jav, pri ktorom platí, že čím viac ľudí je prítomných pri núdzovej situácii alebo nebezpečí, tým je menšia pravdepodobnosť, že niekto z nich pomôže. Ďalšou príčinou je nízka dôvera v systém – ľudia nedôverujú, že nahlásenie problému niečo vyrieši, preto sa neozývajú.

Metafory Bratislavy (súčasnosť)

Prostredníctvom kreatívnej aktivity sme zistili ako účastníci vo vníma súčasnú Bratislavu. Zadanie bolo vytvoriť charakter – postavu a popísať jeho črty. Účastníci opísali súčasnú Bratislavu cez štyri metafory, ktoré sa zhodujú v jednom bode – mesto nepočúva menšiny (ženy, deti, znevýhodnených), uprednostňuje privilegované skupiny a chýba mu prepojenosť medzi rôznymi časťami/skupinami spoločnosti. Do bublín napísali čo tento charakter hovorí ženám.

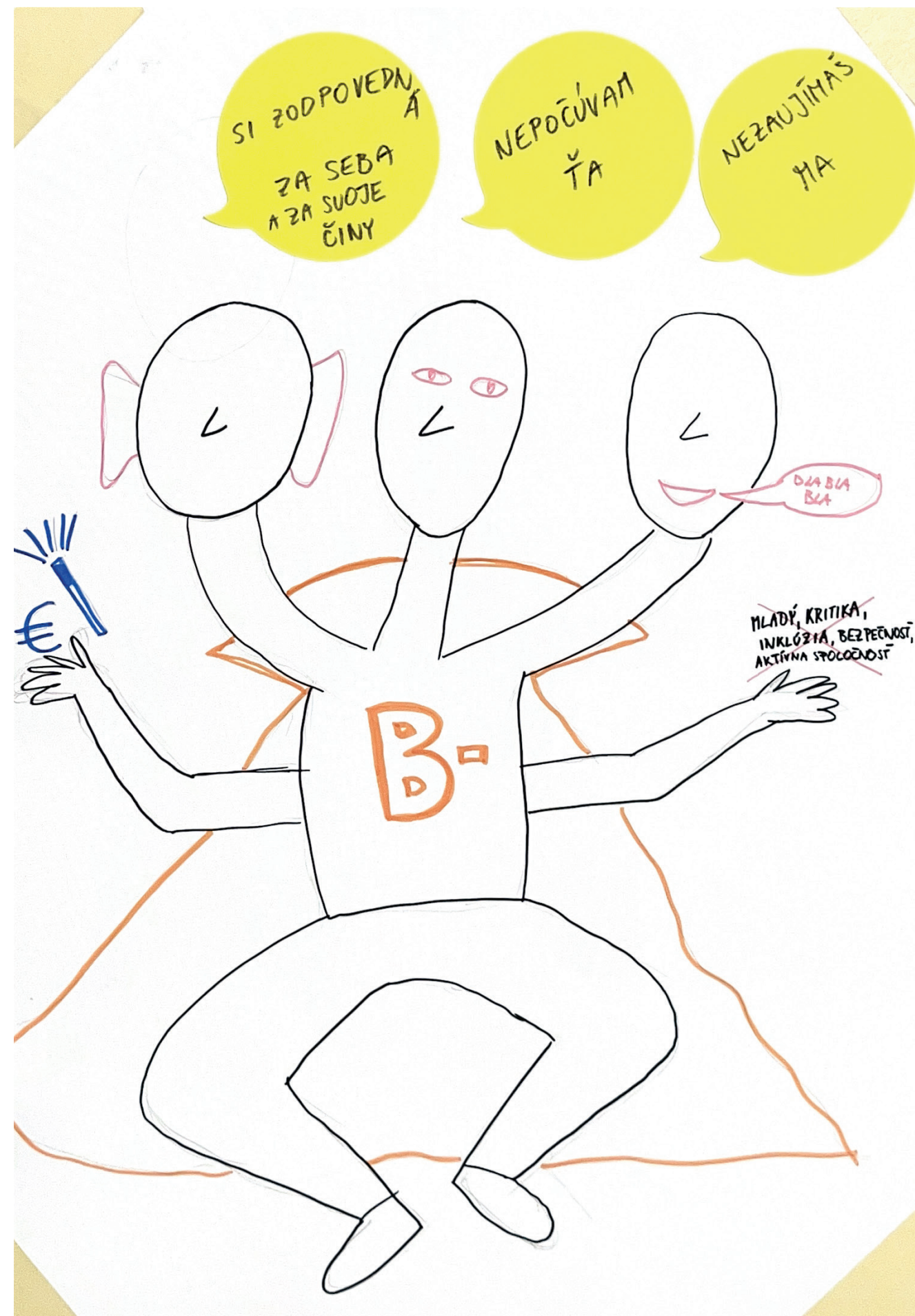
Nedospelá tínedžerka

– ambiciózna, porovnáva sa s Prahou/Viedňou, netolerantná voči potrebám iných

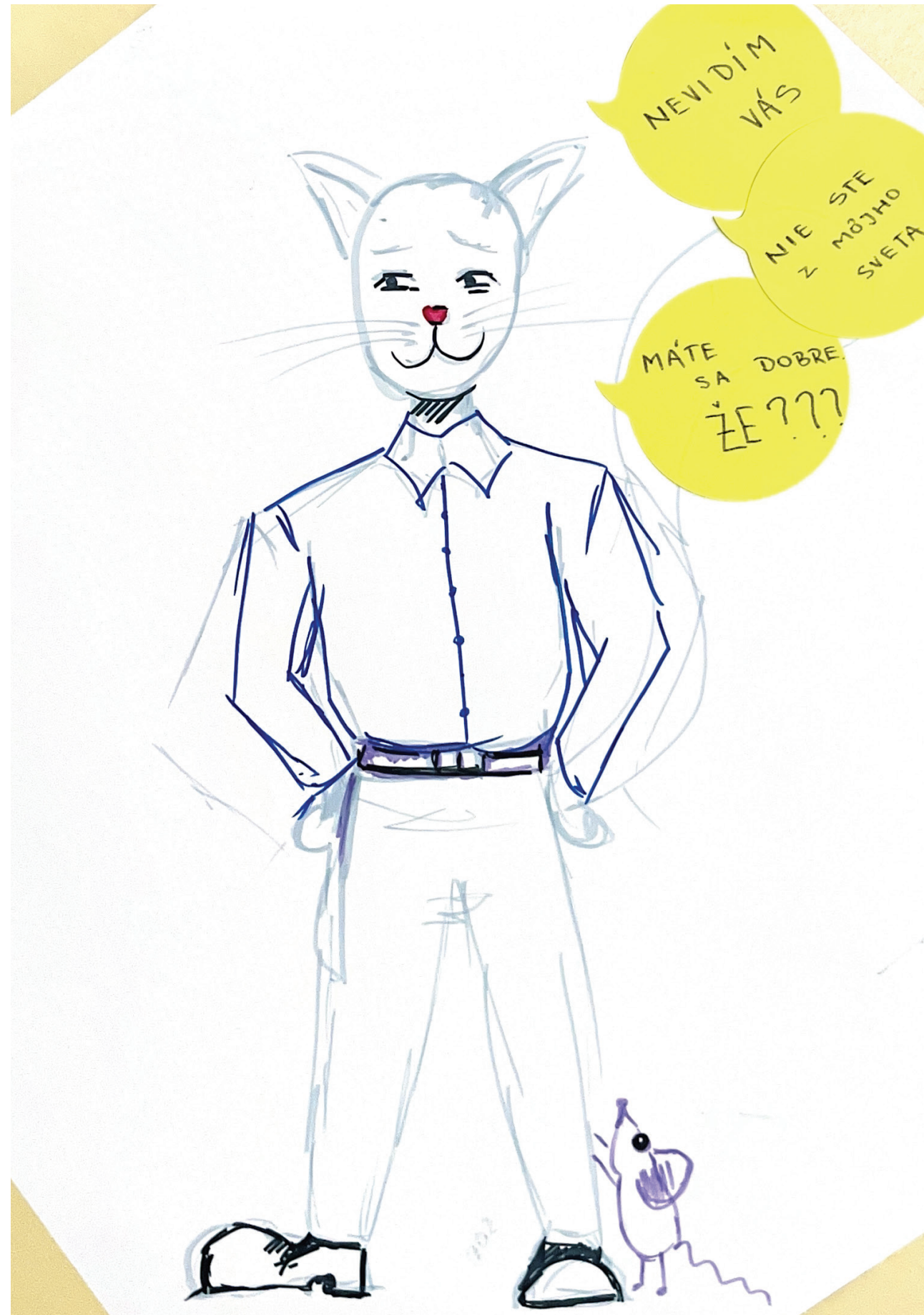
Trojité mesto

— tri časti, ktoré medzi sebou nekomunikujú – občas sa zdá, že v Bratislave existuje ešte niekoľko miest, ktoré spolu nevedia komunikovať alebo je ťažké ich koordinovať

Mačkomuž

– sebastredný, vidí len vlastnú komunitu a jej potreby, navonok sa tvári priateľsky, ale keď treba pomôže iba sám sebe, prípadne jeho priateľom či rodine

Morská panna

— prívetivá, ale nestíha počuť všetkých, vyhýba sa konfrontácii

Vízia 2050: spoločné hodnoty a vízie

Zo súčasnosti sme účasníctvo premiestnili do roku 2050. Účastníci sa zhodli na obraze Bratislavy budúcnosti ako zelenej, pokojnej, multigeneračnej a inkluzívnej metropoly.

Takéto mesto má nasledovné atribúty:

- Dostatok tieňa a zelene, priestor na oddych bez potreby ponáhľať sa
- Multifunkčné verejné priestory (napr. Námestie slobody) využívané naprieč generáciami
- Kultúra vzájomného rešpektu v doprave (napr. spontánne uvoľnenie miesta v električke)
- Kvalitná, dostupná MHD sieť aj mimo centra (nové trate, lepšie prepojenie okrajových častí)
- Zachovanie identity mesta (historické budovy) popri modernizácii
- Umenie vo verejnom priestore ako nástroj komunikácie a hravosti

Metafora Bratislava 2050

„Komunitná otvorená
obývačka u Zuzany”

Tak ako v predchádzajúcej aktivite vznikli 4 metafory súčasnej Bratislavy, v tomto cvičení sa účasťníctvo zhodlo na vízií budúcej Bratislavy.

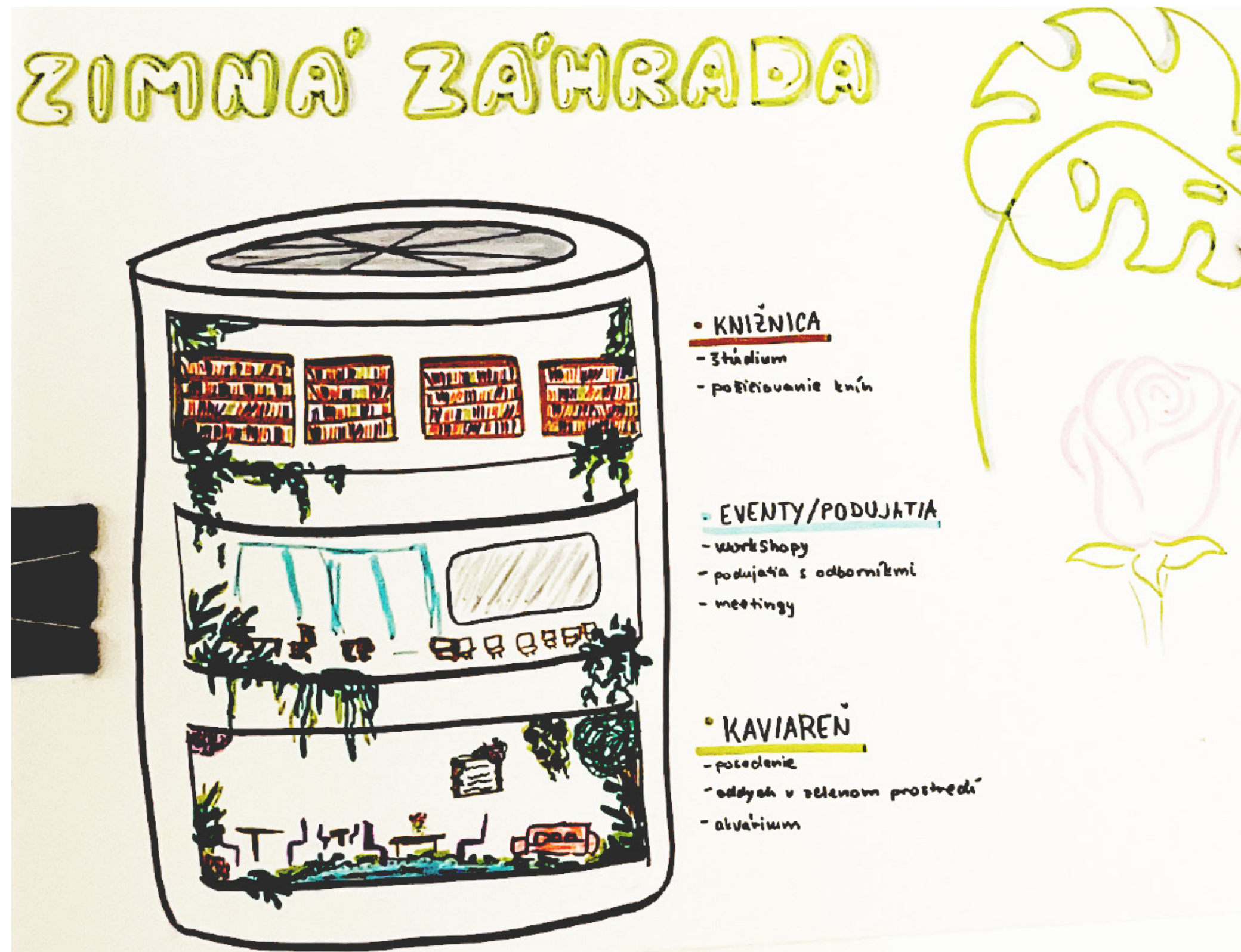
Výsledkom je metafora Bratislava 2050
= „Komunitná otvorená obývačka u Zuzany”. Je to odkaz na Zuzanu Čaputovú ako symbol láskavého, silného a harmonického vedenia) – kombinácia bezpečia, láskavosti, múdrosti a otvorenosti pre všetkých.

Navrhované prototypy riešení

Prototypy riešení tvorilo účasťníctvo v štyroch skupinách. Tvorenie prototypov bolo záverečnou aktivitou a vznikali z predošlých častí workshopu, kde sme sa spoločne zamýšľali nad tým akú má Bratislava identitu a aké problémy v nej pretrvávajú. Medzi účasťníctvom najviac rezonovala potreba vytvárať fyzické priestory, kde obyvateľstvo mesta nájde podporu pri rôznych životných situáciách. Taktiež vyjadrili potrebu miest, kde je priestor spoznať nových ľudí, z čoho by benefitovali najmä ľudia, ktorí dlhodobo trpia samotou alebo tí, ktorí sa do Bratislavy prisťahovali za prácou či vzdelaním. Ďalší prototyp vychádzal z predpokladu, že rodová vyváženosť na rozhodovacích pozíciách by bola prínosná.

Zimná záhrada

Sieť komunitných priestorov (kaviareň, knižnica, galéria, komunitné záhrady) rozmiestnená naprieč mestskými časťami, prevádzkovaná mestom, s cenovo dostupným členstvom

Cieľová skupina: Široká verejnosť, študenti, turisti

Participatívna „obývačka“

Decentralizovaná inštitúcia na systematický zber podnetov od obyvateľov vrátane marginalizovaných skupín (napr. ľudia bez domova), prepojená na participatívny rozpočet

Cieľová skupina: Všetci obyvatelia vrátane vylúčených skupín

Centrum podpory

Preventívna (nie represívna) infolinka/centrum v každej mestskej časti – poradenstvo, sebaobrana, prvá pomoc, prepojenie s políciou a zber dát o rizikových miestach

Cieľová skupina: Ohrození ľudia, obeť, verejnosť

Rodová vyváženosť v samospráve

Kvóty na kandidátkach, mentoring dievčat,
komunikačné kampane o prínose žien v politike

Cieľová skupina: Ženy, budúce generácie

Overovanie prototypov

Prototypy boli testované na 5 modelových situáciách: sexuálne obťažovanie v MHD, krádež v MHD, presťahovanie sa do BA, kandidatúra ženy do zastupiteľstva, rodičovstvo s malým dieťaťom.

Účastníctvo zhodnotilo, že po aplikovaní prototypov do týchto piatich situácií z reálneho života si vedia predstaviť, že by nastalo zlepšenie pri použití každého jedného z nich.

Navrhované riešenie pomáhajú v krízových situáciách ako je napr. sexuálne obťažovanie v MHD či vo verejnom priestore, preventívne riešia aj vznik samoty alebo podporujú politickú participáciu menších.

Súhrnné odporúčania

Verejný priestor

- Prerámčovať inkluzivitu z „nadštandardu“ na základnú požiadavku už vo fáze projektovania verejného priestoru.
- Viac svetla na uliciach, v parkoch a pri zastávkach počas celej noci.
- Nevytvárať nové podchody a existujúce zveľaďovať a dopĺňať ich o bezpečnostné prvky, napríklad núdzové tlačidlá.
- Oživiť partery budov podporou obchodov, služieb a kaviarní v prízemíach.
- Odstraňovať tmavé a neprehľadné zákutia vo verejnom priestore, najmä v problémových lokalitách.
- Zlepšovať kvalitu a bezbariérovosť chodníkov a peších trás.
- Manuál bezpečných a bezbariérových verejných priestorov – fyzická aj kultúrna rovina.

Hromadná doprava

- Riešiť geografickú nerovnosť v dostupnosti – najmä dopravné prepojenie okrajových častí a susedných satelitov s centrom.
- Metodika a školenia pre vodičov a vodičky MHD a políciu – ako rozpoznať a reagovať na krízové situácie citlivo, bez sekundárnej viktimizácie.
- SOS nahlasovacie tlačidlo v MHD či podchodoch – nahlasovacia aplikácia s geolokáciou, kategorizáciou incidentu (obťažovanie/zbraň/násilie/bitka) a prepojením priamo na vodiča, v aplikácii by následne boli aj odporúčania na podporné poradenstvo. Každý podnet musí byť vyhodnotený a človek by mal dostať aj podporu po incidente, aby ľudia vedeli, že sa na tento systém môžu spoľahnúť.

Komunitná infraštruktúra

- Budovať komunitnú infraštruktúru, kde si ľudia navzájom dôverujú a vedia sa na seba spoľahnúť ako nástroj sociálnej odolnosti, nie len ako doplnkovú aktivitu.
- Nadväzná (nie jednorazová) práca s komunitami – budovanie dôvery si vyžaduje roky.
- Osvetové kampane pre okoloidúcich/ prizera-júcich sa – ako pomôcť bez priamej konfrontácie, inšpirované napr. amsterdamským modelom, kde je jedno telefónne číslo, kde vedia incidenty v MHD nahlásiť, prípadne sa poradiť čo robiť.

Infraštruktúra bezpečia

- Vytvoriť preventívnu (nie len represívnu) infraštruktúru bezpečia – decentralizované centrá podpory s edukačnou aj poradenskou funkciou. Väčšia podpora terénnej sociálnej práce. Tému bezdomovectva je vhodné riešiť systémovo prostredníctvom sociálnych opatrení, nie len represívnym vytláčaním ľudí z verejného priestoru.
- Trauma-informovaný prístup pri tvorbe akýchkoľvek bezpečnostných opatrení, aby sa neobracali proti zraniteľným skupinám (napr. ľuďom bez domova).
- Posilniť dôveru v systém spätnej väzby – ľudia sa neozývajú, lebo neveria, že nahlásenie problému niečo zmení; treba viditeľné a rýchle reakcie. Každý podnet musí byť vyhodnotený a zvážený.
- Sociálna súdržnosť je kľúčová — technické opatrenia nestačia bez kultúry vzájomnej pozornosti a pomoci.
- Zvýšiť zastúpenie žien a znevýhodnených skupín v rozhodovacích procesoch vrátane kvót a systematického mentoringu.

Spracovanie textu: Veronika Chládeková, Natália Heribanová, Katarína Valačaiová, Zuzana Žurkinová

Grafická úprava: Tomáš Galajda, Martina Remišová Fotografie: Veronika Gežík

Spracované s podporou Európskej únie z programu Erasmus plus.
2026, Bratislava

TU-BA

Spolufinancovaný
Európskou úniou